
Gondolatok az emberkereskedelemről

Windt Szandra*

Kedves Ákos!

„A határok szabad átjárhatósága, a határokon átnyúló bűnözés, a bűnözői hálózatok szerveződése azonban a büntető igazságszolgáltatást is paradigmaváltásra ösztönzik. A bűnügyi együttműködés új dimenziói, új intézményi kontúrajai sejlének fel és öltenek határozott formát, kezdenek el működni [...] A nemzetközi együttműködés a nemzeti igazságszolgáltatásokon keresztül szerveződik. Ezek pedig a nemzeti igazságszolgáltatások zártságát fokozatosan oldják, működésében, ha nehezen is, új szempontokat érvényesítenek [...]”² – írtad 2010-ben.

Sok esetben az emberkereskedelmet migrációs témaként kezelik, noha a határátlépés a legkevésbé fontos elem: a kiszolgáltatott helyzet fenntartása, annak kihasználása, és az áldozat emberi jogainak sérülése a kulcsmomentumok. Azonban éppen ebben rejlenek az emberkereskedelem összetettségének, megelőzésének, felderítésének, bizonyításának nehézségei.

Az európai (értsd az unió országaiban jellemző) emberkereskedelem kicsit más,² mint a világ többi részén: az áldozatokat sajnálatosan ezen a kontinensen is kizsákmányolják, sok esetben rossz körülmények között dolgoztatják őket, az utóbbi másfél évtizedben rendkívüli módon ráirányult a figyelem erre a deliktumra elterjedtségét követően.

Továbbá az Unió négy szabadságának elve közül most a személyek szabad mozgásának szabadságát kell kiemelnünk. Azaz: minden uniós polgár szabadon lépheti át az országhatárokat, és bárhol letelepedhet, akár tartósan is. Jogosult az adott ország szociális rendszerének szolgáltatásaira, és szabadon vállalhat munkát is, akár prostituáltként is, ha az adott országban az legális. Az EU-ban leginkább éppen ezzel a joggal rendelkező uniós polgárok válnak emberkereskedők

* Tudományos főmunkatárs, Országos Kriminológiai Intézet

¹ FARKAS Ákos: *Kriminálpolitikák egy globalizált világban, avagy kriminálpolitikák vándorúton*. In: Vig Dávid (szerk.): *Globalizáció kihívásai - kriminálpolitikai válaszok*. Budapest, 2010. október 15., Magyar Kriminológiai Társaság, 2010. 37–45., 38.

² LEHTI, Martti - AROMAA, Kauko: *Trafficking in Humans for Sexual Exploitation in Europe*. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*. 2007. 31:2, 123–145.

áldozataivá, nők és férfiak egyaránt, bár kétségtelenül nem ugyanakkora arányban.

Megemlítendő az is, hogy az emberkereskedelem elleni fellépést a nemzetállamok saját jogszabályai mellett közös uniós elvek is meghatározzák, amelyek éppen a sokszínű nemzeti hozzáállást igyekeznek egységesíteni. Ugyanakkor az európai országokban továbbra is igen eltérő a prostitúció megítélése, amely a fentebb említettek okán igen szoros összefüggést mutat ezen tanulmány tárgyául választott deliktummal: *"a prostitúció jelenségét az országok egy része eltűri vagy engedélyezi, más része korlátozza, vagy éppen tiltja. A prostitúció szabályozása során az egyes országok a prohibicionista (tiltó), a reglementált (bizonyos keretek között engedélyező és szabályozó) vagy az abolicionista (a szabályozás ellen fellépő) modellt, illetve ezek új vagy kombinált formáit alkalmazzák."*³

Az emberkereskedelem jelensége, illetve az az elleni fellépés az EU országaiban rendkívül nagy kihívás, uniós szinten az egyik prioritásnak is tekinthető: a szervezett és súlyos nemzetközi bűnözésre vonatkozó 2018–2021-es uniós szakpolitikai ciklus kiemelt területeként szerepel.⁴

A 2011/36/EU irányelv közös mederbe igyekszik terelni az egyes nemzeti szabályozást, ehhez azonban további elméleti, illetve jogalkotói diskurzusokra, cselekvésre van szükség.

Az emberkereskedelemmel kapcsolatban rendkívül erős a nemzetközi nyomás hazánkon, hiszen kibocsátó- (és tranzit-) ország vagyunk, ugyanakkor kétségtelen, hogy az ország területén is jelen van ez a cselekmény. Szükséges azonban tisztázni, hogy a magyar jogrendszerben hogyan és hány helyen szabályozzuk ezt a jelenséget, a probléma gyökere valószínűleg itt keresendő, ezek egységes alkalmazása segíthet abban, hogy a nemzetközi elvárásoknak megfeleljünk.

a) Az emberkereskedelemtől sokan beszélnek, az a narratíva része, gyakran *modern rabszolgaságként* is definiálva azt. Ez a megközelítés jellemzően a civilszervezetek részéről a *társadalmi jelenségre* utal. Arra, hogy az emberkereskedők az áldozataikkal azok kiszolgáltatott helyzetét kihasználva „rabszolgaként” bánnak mind szexuális, mind munka (néha egyéb más) céllal. A „modernkori rabszolgaság” kifejezés a napi diskurzus része lett, annyira, hogy ebben a kérdésben már Barack Obama, még az USA elnökeként, valamint a pápa is felemelte a szavát.⁵

Az emberkereskedelemmel kapcsolatban szinonimaként említik a rabszolgaság kifejezést is, noha az sokkal tágabb, mint a már egyébként is egyre szélesebb kört átfogó emberkereskedelemé. Az ún. Global Slavery Index alapján a rabszolgaságba

³ Lásd erről pl. FEHÉR Lenke: *Prostitúció, emberkereskedelem*. 2008.

http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-888/publikaciok/tpubl_a_888.pdf (2019. 05. 22.)

⁴ A Tanács következtetései a szervezett és súlyos nemzetközi bűnözés elleni küzdelemmel kapcsolatos, a 2018 és 2021 közötti időszakra szóló uniós prioritások meghatározásáról, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8654-2017-INIT/en/pdf>. Lásd továbbá: a súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség európai uniós értékelése: <https://www.europol.europa.eu/socta/2017/> (2019. 05.06.)

⁵ Érzékeltetve, hogy ez mennyire a nemzetközi diskurzusban is jelen lévő probléma: Barack Obama mellett Ferenc pápa *Többé nem rabszolgák, hanem testvérek* című 2015. január elsejei üzenete is a rabszolgaság elleni fellépést sürgeti, <http://uj.katolikus.hu/pda/cikk.php?h=2139> (2019.05.22)

az emberkereskedelem, adósrabszolgáság, kényszermunka és -házasság áldozatait is beleszámítják. Hazánkról ez alapján riasztó képet festenek: a 2018-as kiadvány szerint Magyarországon kb. 36.000 ember él rabszolgasorban, amely riasztóan magas szám.⁶ Ez alapján a magyar helyzet hallatlanul kétségbeesítő, noha a hatóságok számára meg nem látható. Ennek áthidalására további, a jogharmonizáción túlmutató lépést kell tenni: többek között ügyészek-rendőrök közös képzésével az ügyek felismerése, minősítése céljából.

Ez a fajta megközelítés az, amely leginkább uralja mind a közbeszédet, mind egyes szakmai megítélést. Erre jó példa az is, hogy 2015-ben az Anropolis Egyesület *Modernkori rabszolgáság* címmel képzési kézikönyvet készített pedagógusok részére a jelenség megismerése, annak jellemzőinek bemutatása céljából.⁷

Ezt követte a 2017-es *Az emberiség tragédiája: modernkori rabszolgáság* című kötet. Ebben a szerzők megpróbálják a különbségeket felvázolni: „*A modern rabszolgáság fogalmánál jóval ismertebb fogalom az emberkereskedelem és gyakorta a két fogalmat szinonimaként használják. Habár a két jelenség között jelentős átfedés van, hiszen a modernkori rabszolgáságban élők nagy része az emberkereskedelem útján kerül becsapott, kiszolgáltatott, bántalmazott, megalázott, szolgai élethelyzetbe, az emberkereskedelem mégsem azonos a modernkori rabszolgásággal.*”⁸ A szerzők szerint az egyik egy *állapot*, a másik egy *folyamat*: az emberkereskedelem emberi jogokat sértő, hatalmas profitot termelő „iparág”, amelynek végállomása lehet a *rabszolgáság állapota*.⁹

Láthatóan ez a társadalomtudományok által alkalmazott megközelítés az, ami leginkább rányomja a bélyegét erre a jelenségre mind uniós, mind hazai szinten.

Emellett azonban létezik egy másik nézőpont is, amely sokkal kevesebb teret kap, részben ellentmond az előzőnek, és a félreértések, eltérő vélemények alapja.

b) Az emberkereskedelemmel kapcsolatos közös fellépés egyik kerékkötője, hogy a *jogi megközelítés* némileg árnyaltabb képet mutat. A büntetőjogászok sokkal szűkebb értelemben beszélnek az emberkereskedelemről, kiemelve, hogy az csak a Btk. 192. §-ában meghatározott tényállás (amely felveti, hogy akkor a külön tényállásban szabályozott kényszermunka (193. §) is az-e), és nyilvánvalóan a rabszolgáság kifejezés nem szerepel a jogi környezetben. A magyar jogrendszerben is a két említett szempont keveredik.

⁶ <https://www.globallslaveryindex.org/2018/data/country-data/hungary/> (2019. február 20.)

Összehasonlításképpen a 2014-es kiadvány szerint 35.600 „rabszolga” volt Magyarországon: Global Slavery Report 2014,

https://reporterbrasil.org.br/wp-content/uploads/2014/11/GlobalSlavery_2014_LR-FINAL.pdf 39.

(2019. március 12.) vö. a britek hasonló problémával küzdenek: GADD, David – BROAD, Rose: Troubling recognitions in British responses to modern slavery. *The British Journal of Criminology*. Volume 58, Issue 6, November 2018. 1440–1461.

⁷ Lásd itt: http://anthropolis.hu/anthropolis/wp-content/uploads/2015/09/AP_rabszolgagTK_borítócopy.jpg

⁸ MIHALKÓ Viktória – NAGY Beáta – SZABÓ MÓNKA: *Az emberiség tragédiája, Modernkori rabszolgáság*. Anropolis Egyesület, Budapest, 2017. 48.

⁹ MIHALKÓ – NAGY – SZABÓ: i.m. 49–50.

A. Az *emberkereskedelem* kifejezés a magyar jogrendszerben több helyen szerepel, ezek közül kettőt emelünk ki:

- a. Magyarország Alaptörvényében: Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. Tilos az emberkereskedelem. (III. cikk. (1))
- b. valamint a már említett helyen, azaz a Büntetőtörvénykönyvben (Btk.).

Míg az első a társadalmi problémaként történő megközelítést közvetíti, és annak tilalmát rögzíti (értsd. Magyarország elítéli a „rabszolgaságot”), a Btk. egy sokkal szűkebb jelenséget szabályoz.

B. Az emberkereskedelem mellett a hazai jogszabályokban *expressis verbis* megjelenik az *emberkereskedelem áldozata* fogalom is, amely további zavart okoz.¹⁰ Azaz eszerint azt, hogy ki az emberkereskedelem áldozata: az Áldozatsegítő Szolgálat állapítja meg.

- a. az Ástv., azaz a 2005. évi CXXXV. törvény:

- i. A 4. § (6) alapján Az állam az emberkereskedelem áldozataként azonosított, magyar állampolgárságú vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy számára tekintet nélkül arra, hogy az 1. § (1) bekezdésében és a 2. §-ban meghatározott bűncselekmény miatt büntetőeljárás indult-e, szükség szerint védett szálláshelyet biztosít. Védett szálláshely az emberkereskedelem áldozataként azonosított személyt befogadó és számára jogszabályban meghatározott ellátásokat nyújtó létesítmény.

- ii. 24. § (3) Ha az áldozatsegítő szolgálat megállapítja, hogy a hozzá forduló harmadik országbeli állampolgár emberkereskedelem áldozata, – az (1) bekezdésében foglaltakon túl – tájékoztatja arról is, hogy a) egy hónap gondolkodási idő áll rendelkezésére annak eldöntésére, hogy a bűncselekmény felderítésében a hatóságokkal együttműködik-e; b) a gondolkodási idő tartamára ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolásra, a hatóságokkal való együttműködés időtartamára pedig tartózkodási engedélyre jogosult. (4) Az (1) és (3) bekezdésben foglaltakat az áldozatsegítő szolgálat telefonon megszakítás nélkül, folyamatosan biztosítja.

- b. a 2007. évi II. tv. a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról, amely tartalmazza az emberkereskedelem áldozata részére a 30 napos gondolkodási időt, amely alatt őt nem lehet az országból kiutasítani, és ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolást kap az áldozatsegítő hatóság indítványára.

¹⁰ Vö. a 2017. évi XC. tv. (Be.) 82. § alapján a különleges bánásmódot igénylő személyek körét.

- c. 354/2012 (XII. 13.) Kormányrendelet az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről, amely meghatározza az azonosításban részt vevő szerveket és egy kitöltendő azonosító adatlapot, amely az áldozattá válásra utaló jeleket is tartalmazza. Az azonosításban való részvételhez a potenciális áldozatnak hozzájáruló nyilatkozatot kell aláírnia.
„Amennyiben az azonosítást végző szerv hatáskörébe tartozó eljárása során vagy egyébként olyan magyar állampolgárra, vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyre vonatkozóan, akiről alappal feltehető, hogy az emberkereskedelem áldozata, ezen helyzetről hivatalos tudomást szerez vagy azt egyébként észleli, vele azonosító beszélgetést folytat le.”- de az, hogy mi alapján emberkereskedelem áldozata, a Kormányrendelet nem deklarálja.
- d. 8/2013. (VI. 29.) korm. rendelet a pártfogó felügyelői szolgálat tevékenységéről
7. § (3) A terheltre vonatkozóan a pártfogó felügyelői vélemény rögzíti *i)* az arra való utalást, ha a terhelt feltételezhetően emberkereskedelem áldozata, valamint az utalást az azonosító beszélgetés lefolytatására és a javasolt intézkedésekre.
14. § A környezettanulmány II. része az elkészítésére vonatkozó adatokat tartalmazza: *h)* ha a gyermekkorú, illetve fiatalkorú vagy a terhelt vagy a fizetésre kötelezett feltételezhetően emberkereskedelem áldozata, az erre, valamint az azonosító beszélgetés lefolytatására és a javasolt intézkedésekre történő utalást.
46. § (1) A pártfogó felügyelő feladatainak ellátása során a gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagságából és az emberkereskedelem áldozatai azonosításából eredő kötelezettségeire figyelemmel végzi munkáját.

1. Az emberkereskedelem jellemzői a statisztika alapján

Az emberkereskedelem jellemzőinek, az összefüggéseinek feltárása során a kutatóknak nagyon nehéz dolga van. A magas látencia, valamint a rendelkezésre álló kevés adat híján nehéz a „valós” képet felvázolni. Több adat áll rendelkezésre az emberkereskedelemmel és kísérőjelenségeivel kapcsolatban, azonban ezek ritkán köthetők össze. Az emberkereskedelemmel kapcsolatban az igazságszolgáltatás területén a Robotzsaru, az ENYÜBS és a bírósági statisztikákból tájékozódhatunk. Az áldozatsegítés területén rendelkezésre álló adatok az igazságszolgáltatásával szemben, a napi képet mutatják. A krízisintervenciók központok nyilvános adatai mellett, az Áldozatsegítő Szolgálat, valamint az egyes civilszervezetek által nyilvántartott adatok az áldozati oldalról közelítik meg a

jelenséget.¹¹

A családok átmeneti otthonai, valamint a gyermekotthonok és javítóintézetek adatai szintén sokat segíthetnek a hazai jelenség megismerésében, hiszen számos esetben bekerülési okként, illetve kockázati tényezőként szerepelnek az emberkereskedelem kísérő jelenségei. Megemlítendő még: a kísérő nélküli kiskorúak az emberkereskedelem speciális áldozati körét képezik, őket a főtí Károlyi István Gyermekközpont valamint a hódmezővásárhelyi Szent Ágota Gyermekközpont fogadja be (egyelőre - 2019 tavaszán), a gyakorlati tapasztalatokat és nehézségeket az ő munkájukon keresztül ismerhetjük meg. Ezek mellett határainkon túl, a hazai külképviselőket megkereső áldozatok (és a sérelmükre fellépő elkövetők) jellemzőinek pontos rögzítése szintén fontos információval szolgál a jelenség megismeréséhez.

Az áldozati oldal adatainak egységes rendszerben történő rögzítése érdekében az Igazságügyi Minisztérium Belső Biztonsági Alapból felállított egy Emberkereskedelem Áldozatainak Azonosítása és Támogatása (EKAT) elnevezésű informatikai rendszert, és a <https://emberkereskedelem.im.gov.hu> weboldalra rendszeresen feltöltik az emberkereskedelem azonosított áldozatairól kitöltött adatlapokat (354/2012. (XII.03.) Korm. rendelet 1. sz. melléklet).¹²

A különböző, szerteágazó információk miatt egyértelmű, hogy „*az emberkereskedelem büntette, hasonlóan más bűncselekményekhez, nem ítéltető meg pusztán a statisztikai adatok alapján.*”¹³

Amit biztosan tudunk: a korábban említett szexuális célú kizsákmányolás a legjelentősebb szelete az emberkereskedelemnek, ugyanakkor a munkaerő kizsákmányolás sem elhanyagolható.

A két típus az áldozatok nemében, korában, a „foglalkoztatás” mikéntjében is elkülönül egymástól. A legtöbb kutatás a szexuális célú kizsákmányolás, a prostitúcióra kényszerítés feltárására törekszik.¹⁴ Noha a statisztikai adatok alapján kevés számú esetről van a hatóságoknak tudomása hazánkban, a holland, a belga, a svájci és a német utcákon komoly számban vannak a magyar lányok jelen. Így bár elsőre úgy tűnhet, hogy nem hazai a „magyar” probléma, nagyon is az.¹⁵

A munkaerő kizsákmányolásról még kevesebb adat áll rendelkezésre, sajnálatosan kevés tanulmány készült ezzel a problémával kapcsolatban annak ellenére, hogy nemzetközi és nemzeti szinten is mutatkoznak egyre aggasztóbb

¹¹ GYURKÓ Szilvia – VIRÁG György: *Emberpiac, A Magyarországot érintő nemzetközi emberkereskedelem társadalmi, kriminológiai jellemzői*. Eszter könyvek, Budapest, 2009. 28.

¹² Lásd erről : <https://www.atoszegyesulet.hu/index.php/71-tajekoztat-as-ekat-rendszer-bevezeteserol> (2019.05.21.)

¹³ GYURKÓ – VIRÁG: i.m. 15. és vö. ALBRECHT, Hans-Jörg: *Measuring Human Trafficking*. In: Haverkamp, Edit – Herlin-Karnell, Ester – Lernestedt, Claes (eds.): *What is wrong with Human Trafficking?* HART, Oxford, 2019. 37–51.

¹⁴ Vö. FEHÉR Lenke: *Illegális migráció, embercsempészet, emberkereskedelem*. In: Irk Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok, OKRI*, Budapest, 2005. 210–233., 217.

¹⁵ Lásd a MONA Alapítvány kutatását: http://index.hu/bulvar/2011/09/23/magyarorszag_adj_a_legtobb_oromlanyt_hollandianak/ (2019.05.20.)

jelek.¹⁶ Itt abszolút helytálló idézni, amikor ezt írod „*A lényeg azonban, hogy a statisztikai rendszer 'tükör által homályosan' ad képet arról, hogy milyen teljesítményt nyújt az igazságszolgáltatás.*”¹⁷

Az emberkereskedelem magyar áldozatai leginkább az ország társadalmi-gazdasági szempontból lemaradó területein, mélyszegénységben élnek, illetve onnan származnak, jól körülhatárolhatók ezek a kibocsátó gócpontok, elég egyértelmű jelzés erre a „Nyíregyháza” utca Amszterdamban, az északkéleti megyékben élő (sok esetben roma) nők veszélyeztetettsége a szexuális kizsákmányolás szempontjából különösen jelentős.¹⁸ Az emberkereskedelem áldozatává válók szinte mindegyike alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik, a kecsgetőnek tűnő ajánlattal a munkanélküliségből, a kilátástalanságból igyekezett kitérni, sok esetben rosszabb helyzetbe kerülve ezzel.¹⁹

2. Nemzetközi kitekintés

Az Egyesült Államok Emberkereskedelem Elleni Hivatala minden évben kiad egy jelentést az emberkereskedelem jelenségével kapcsolatban az egyes országokra vonatkozóan, ez az ún. *TIP riport*.

A 2018-as TIP riport²⁰ 2017-hez hasonlóan Magyarországot az ún. figyelemmel kísérendő országok (Trier 2 watch list) között tartja számon.

Az USA Külügyminisztériuma jelentésében a Btk. 192.§ kizsákmányolásra vonatkozó részét még részletesebben szabályozná: kiemelve a nemzetközi jogszabályokkal való jobb megfelelést és a megtévesztés (fraud), az erőszak (force) és a kényszer (coercion) részletesebb beemelését mint az emberkereskedelem központi elemeit.

A gyermekkereskedelemmel kapcsolatban felhívják a figyelmet az Intézetekből eltűnő gyermekekre. A rendőrség, az ügyészség és a bíróság szerveit ösztönzik, hogy több esetben induljon eljárás, növekedjék a vádemelések és a letöltendő szabadságvesztés ítéletek száma: hiszen Magyarországon 2014-ben 10, 2015-ben 22, 2016-ban 7, 2017-ben két főt ítélték el Btk. 192.§ szakasza alapján.

Az említett TIP riport is beszámol az áldozatok alacsony számáról. Az emberkereskedelem áldozataival foglalkozó civilszervezetek 2016-ban 143, míg 2017-ben 66 áldozatnak nyújtottak segítséget. Az emberkereskedelem

¹⁶ Lásd erről: M DOYLE, David – MURPHY, Clíodhna – MURPHY, Muiread – COPPARI, Pablo Roja – WECHSLER, Rachel J: 'I Felt Like She Owns Me': Exploitation and Uncertainty in the Lives of Labour Trafficking Victims in Ireland. *The British Journal of Criminology*, Volume 59, Issue 1, January 2019. 231–251. és DE VRIES, Ieke: Connected to Crime: An Exploration of the Nesting of Labour Trafficking and Exploitation in Legitimate Markets. *The British Journal of Criminology*, Volume 59, Issue 1, January 2019. 209–230.

¹⁷ FARKAS Ákos: *A falra akasztott nádpálca, avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*. Osiris, Budapest, 2002. 123.

¹⁸ Vö. SOLT Ágnes: *Az emberkereskedelem áldozatait segítő intézményrendszer működési jellemzői – egy kvalitatív kutatás eredményei*. In: Gyurkó – Virág: i.m. 42–43.

¹⁹ Erről l. bővebben: SOLT: i.m. 30–56.

²⁰ <https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2018/> (2019.02.06.)

áldozataként azonosítottak száma ennél jóval alacsonyabb (2016-ban 44, 2017-ben 33 fő) volt. Az amerikaiak javaslata többek között éppen ezért az áldozatok segítségét célzó szolgáltatások minőségének és mennyiségének növelése mellett, az e munkát végző civilszervezetek támogatása. A képzést több alkalommal is kiemelik: a rendőrök, ügyészek, bírák, szociális munkások számára mind a kizsákmányolás különböző formáinak felismerésével, mind a sértett központú megközelítéssel kapcsolatban.

Az International Labour Organization (ILO)- amely a rabszolgaság kifejezést használja - adatai szerint 2016-ban 40,3 millióan váltak a modern rabszolgaság áldozatává világszerte: 24,9 millióan kényszermunka, 15,4 millióan kényszerházasság.²¹ Azaz minden ezer emberből 5,4 a modern rabszolgaság áldozata a világon. A legszomorúbb, hogy minden negyedik áldozat gyermek.²² Éppen ezért az ILO új programot indított *Ending forced labour by 2030* címmel,²³ amelyet 2018. decemberben publikáltak.

A Eurostat 2013-ban publikálta először az európai emberkereskedelemmel kapcsolatban összegyűjtött adatokat.²⁴ Ez alapján a kizsákmányolás formái jellemzően *szexuális célzatúak*.

Az is egyértelmű az európai adatok alapján, hogy a kizsákmányolás formái gender-specifikusak: a szexuális kizsákmányolást jellemzően *nők és lányok* (96%), *férfiak* sérelmére a munka- (77%) és az egyéb (38%) célút valósítják meg.²⁵

Magyarországon 2010-ben 8, 2011-ben 18, 2012-ben 22 esetet regisztráltak emberkereskedelem büntettként. Az elkövetők száma is igen alacsony: 2010-ben 14, 2011-ben 32, 2012-ben 18 főt mutat a kriminálstatisztika emberkereskedelem elkövetőjeként.²⁶ A csekély szám azonban nem nyugtathat meg senkit. Ez sokkal inkább arra enged következtetni, hogy kevés bűncselekmény jutott a hatóságok tudomására, és arra is, hogy a jelenség alapos vizsgálatokor, mint említettük, nem csupán a kriminálstatisztikai adatokat kell figyelembe venni.

A 2018-ban megjelent *Data collection on trafficking in human beings in the EU*²⁷ című kiadványban olvashatók az uniós adatok 2015-2016-ra vonatkozóan. Ez alapján a 2015-2016-os évben 20.532 regisztrált áldozata volt az EU egész területén az emberkereskedelemnek, míg a büntetőeljárások száma közel 6000 volt, a büntetőítéleteké 3000.

²¹ https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575479/lang--en/index.htm (2019.02.19.)

²² <https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--en/index.htm> (2019.02.19.)

²³ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipecc/documents/publication/wcms_653986.pdf (2019.02.19.)

²⁴ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf. A 2015. évi jelentés itt tölthető le:

http://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf (2015.06.05.)

²⁵ Vö. FEHÉR Lenke: Az emberkereskedelem komplex problémája. *Állam és Jogtudomány*, LIII/4. 2012. 397–420., 413.

²⁶ Vö. 1999-2003 közötti adatokkal: 1999-ben 2, 2003-ban 19 emberkereskedelem bűncselekményt rögzített a statisztika. FEHÉR (2005): i.m. 227.

²⁷ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf (2019. 02.07.)

Az emberkereskedelem jelenségeinek megoszlása 2013-2014-es évhez képest némi változást mutat. A szexuális kizsákmányolás továbbra is az esetek kb. kétharmadában fordul el. A munka célú kizsákmányolás azonban némileg csökkent (21-ről 15%-ra), míg az egyéb célú kizsákmányolások aránya 12 %-ról 20%-ra emelkedett.

A szexuális kizsákmányolás áldozatainak száma az uniós országokban 10 ezer főre tehető (2013-14-ben 10644; 2015-16-ban 9759 fő volt).

Az áldozatok nemek szerinti megoszlása alapján elmondható: az emberkereskedelem áldozata inkább nő, mint férfi, bár arányuk némileg csökkenést mutat a vizsgált években (76%-ról 68%-ra).

Aggasztó azonban, hogy a gyermekkorú áldozatok aránya növekedést mutat (15%-ról 23%-ra), 2013-14-es évben az Unió országaiban 2375 gyermeket azonosítottak emberkereskedelem áldozataként.

Az áldozatok állampolgárság szerinti megoszlásában is változás mutatkozott: míg 2013-14-ben az áldozatok kétharmada uniós polgár volt (Románia, Bulgária, Hollandia, Magyarország, Ausztria állampolgárai), a 2015-16-os években kevesebb, mint a felük.

Az Eurojust feladata a nemzeti nyomozó hatóságok és ügyészségek hatékonyságának növelése a határokon átívelő, súlyos és szervezett bűncselekmények ügyeiben, és végső soron annak előmozdítása, hogy a bűncselekményt elkövetők felelősségre vonása gyorsan és eredményesen megtörténjék. A Eurojust jövőképe az, hogy igazságügyi szinten kulcsszereplő és szakértői központ legyen a határokon átívelő, szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés terén az Európai Unióban.²⁸

Az emberkereskedelmet gyakran szervezett bűnözői csoportok követik el, olykor pénzmosás, élet, testi épség és személyes szabadság elleni bűncselekményekkel együtt. E bűncselekmény stratégiai projekt formájában folyamatosan az előtérben van a Eurojust munkatervében. Eppen ezért született meg a *Eurojust akcióterve az emberkereskedelem ellen* című dokumentum. Az emberkereskedelem elleni, 2012-2016 időszakra szóló akciótervről készített végső értékelő jelentés 2017 januárban készült el.²⁹

A jelentés áttekinti a Eurojust – emberkereskedelem elleni küzdelem körébe tartozó – 2012. január 1. és 2016. december 31. időszakra eső konkrét ügyeit, valamint az akcióterv 2014-től 2016-ig tartó időszakában elvégzett munkát. Ez a dokumentum is kiemeli, hogy az emberkereskedelem sértettjei kizsákmányolásának leggyakoribb módja a szexuális kizsákmányolás.

²⁸ <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/languages/hu.aspx> továbbá Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1727 rendelete (2018. november 14.) az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségéről (Eurojust) és a 2002/187/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2018:295:FULL&from=NL>

²⁹ [http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/Casework/Implementation%20of%20the%20Eurojust%20Action%20Plan%20against%20THB%202012-2016%20-%20Final%20evaluation%20report%20\(January%202017\)/2017-01-31-THB-2012-2016_EN.pdf](http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/Casework/Implementation%20of%20the%20Eurojust%20Action%20Plan%20against%20THB%202012-2016%20-%20Final%20evaluation%20report%20(January%202017)/2017-01-31-THB-2012-2016_EN.pdf) (2019.02.07.)

A Eurojust gyakorlata alapján elmondható, hogy az összes tárgyalta ügy csupán 5%-a volt emberkereskedelemmel kapcsolatos 2017-ben, noha 2014 óta majdnem duplájára nőtt az ügyek száma (71-ről 132-re), ami egyértelműen arra utal, hogy a közös fellépés egyre nagyobb teret kap.³⁰

A 132 ügyből 2017-ben a legtöbb ügyet Románia, az Egyesült Királyság és Bulgária kezdeményezte (ún. kérelmező tagállamok). A legtöbbször kérelmezett tagállamok pedig Románia, Németország és az Egyesült Királyság voltak.

3. Összegzés

A 2000-es Palermói Protokollhoz képest történtek változások: új irányelv, a Varsói Egyezmény, illetve az elmúlt négy évben ezek felülvizsgálatai és jelentések születtek az átültetésekről, alkalmazásukról.³¹

Azt áthidalni, hogy bár létezik egy jelenség, mégsem tudunk hatékonyan ellene fellépni, nagyon nehéz. Láthatóan uniós szinten nőtt a közös nyomozócsoportokban végzett eljárások száma, mégis alacsonynak mondható a becsült nagysága ellenére.

Az emberkereskedelem egyes vélemények szerint elterjedt, kétségtelenül nagy profitot termelő, emberi jogokat sértő deliktum, ám mégis kevés eljárás indul hazánkban, gyorsan hozzáteszem, hogy nem csupán nálunk probléma ez. Mind az uniós irányelv felülvizsgálatai jelentései (2016-ban és 2018-ban), mind az uniós stratégiát követő Biztonsági közlemény³² is sürgetik a tagállamokat, hogy ezen a gyakorlaton változtatni kell, magyarul „több ügy kell”.

Ennek az elvárásnak, a jogalkalmazók gyakorlatának segítése céljából készült el a Legfőbb Ügyészségen egy iránymutatás, amelynek hatását 2019 tavaszán még nem tudjuk bemutatni, de mindenképpen előremutató és elemzést igényel.³³

Különösen igazad van, amikor ezt írod: *„a büntető igazságszolgáltatási rendszer pusztja létével és nem többel tölti be társadalmi funkcióját. Azzal, hogy megteremti a valószínűségét annak, hogy a bűncselekmény elkövetését felelősségre vonás követi, illetve azzal, hogy tevékenysége során felmutatja és ezáltal erősíti a társadalom által preferált értékeket, azzal, hogy megkísérel egyensúlyt teremteni a társadalom biztonsága iránti igénye és a bűnözés között. Tehát betölti a falra*

³⁰ Lásd erről bővebben BEZSENYI Tamás: *A közös nyomozócsoportok hatékonysága az emberkereskedelem elleni küzdelemben*. In: Frigyer László (szerk.): *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból*. NKE, Budapest, 2018. 64–84.

³¹ A 2016-os első jelentés COM (2016) 267 final, a Felhasználókról szóló jelentés COM (2016) 719 final, az ún. átültetési jelentés COM (2016) 722 final, valamint a 2018-as második jelentés COM (2018) 777 final.

³² Az emberkereskedelem felszámolására irányuló európai uniós stratégiát (2012-2016) (COM (2012) 286 final) 2017-ben felülvizsgálták (COM (2017) 728 final), azonban 2019 első félévéig új uniós stratégia még nem készült.

³³ KSB. 3771/2018/5-I. és NF. 3889/2014/11. számú legfőbb ügyészségi iránymutatás. erről lásd pl. Bárándy Gergely véleményét: <https://ujbtk.hu/dr-habil-barandy-gergely-emberkereskedelem-vagy-gyermek-serelmere-elkovetett-kerites-egy-legfobb-ugyeszsegi-iranymutas-ertelmezeserol/> (2019.04.11.)

*akasztott nádpalca szerepét.*³⁴ Ezen – véleményem szerint – az emberkereskedelem esetében van még mit dolgoznunk.

Isten éltesse sokáig!

³⁴ FARKAS Ákos: *A büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévy Miklós: *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2016. 998.